

imenovali trdi *b* (*b durum*), in hexachorde, v katerih se je nahajal, trde. Od tod še naša imena dur in mol.

Če se je ton *a c d e f g a* prekoračil, je moral priti v naravnem hexachordu pevec bodisi v mehki, bodisi v trdi hexachord. Prva terjatev je bila ta, da mora priti polton vedno na zloga *mi fa*. Vzemimo naravni hexachord:

$C \ D \ E \widehat{F} \ G \ a$
ut re mi fa sol la.

Če se je pa ta vrsta šestih tonov naravnega hexachorda prekoračila, je bila pa stvar taka:

$C \ D \ E \widehat{F} \ G \ a \widehat{h} \ c$
ut re mi fa sol (la) mi fa
re

Torej: $\widehat{E} \widehat{F}$ je *mi—fa*, ker je polton; $\widehat{h} \widehat{c}$ je tudi *mi—fa*, kot polton. Da se pa more polton krstiti z *mi—fa*, predruščiti se mora tudi zlog pred poltonom, in *a* ni več *la*, ampak *re*. To je v tem slučaju, če se je prekoračenje zgodilo na podlagi tona *G*, torej trdega hexachorda. Še drugača je ta reč, če se prekorači naravni hexachord na podlagi tona *F*:

$C \ D \ E \widehat{F} \ G \ a \widehat{b} \ c$
ut re mi fa (sol) mi fa sol
re

G je torej enkrat *sol*, enkrat *re* v navedenih slučajih; kot temeljni ton je pa tudi lahko *ut*; zato so ga tudi pisali: *G sol re ut*. Nastopna tabela bude to pojasnila:

		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	
Excellentes, narvišji.	ee							la	20
	dd						la	sol	19
	ce						sol	fa	18
	bb						fa	mi	17
Superacutae, vzvišeni.	aa					la	mi	re	16
	g					sol	re	ut	15
	f					fa	ut		14
Acutae, visoki.	e				la	mi			13
	d			la	sol	re			12
	c			sol	fa	ut			11
	b			fa	mi				10
Finales, sklepnji.	a		la	mi	re				9
	G		sol	re	ut				8
	F		fa	ut					7
	E	la	mi						6
Graves, globoki.	D	sol	re						5
	C	fa	ut						4
	B	mi							3
	A	re							2
(Voces) (Glasovi)	G	ut							1
		trdi <i>h.</i> z \sharp	na- ravni <i>h.</i> brez \sharp in \flat	mehki <i>h.</i> z \flat	trdi <i>h.</i> , z \sharp	na- ravni <i>h.</i> brez \sharp in \flat	mehki <i>h.</i> z \flat	trdi <i>h.</i> z \sharp	

same sebi namen, v kolikor se tičejo koral. Ker je tem učenjakom prva in neizpodbitna podlaga vedno le Boetijeve grška teorija in pa nova oblika njena po Gvidonovem sestavu, pač ni bil mogoč samostojni in hitrejši napredek.

Nekateri pisatelji se v svojih spisih ne brigajo samo za koral, ampak tudi za mnogoglasje. In ker je ta umetnija novejša, zahteva tudi več pozornosti zase. In tako je koral prišel počasi v ozadje. (Dalje prih.)

Na Dunaj.

(Piše Fr. Kimovec.)

(Dalje.)

Pa reci kdo, da niso! Poglej n. pr. stare freske, kakor jih dandanes „restavrirajo“ po naših cerkvah. Praske, luknje, sploh vsa mesta, ki jim je zob časa oglodal barve ali razjedel omet, vsa ta mesta zadelajo z nevtralnimi barvami, da se izza vrat poznajo prav v prezbitarij sivkasti madeži, pege in lise. In verno ljudstvo, ki hodi v cerkev, naj se nad temi pegami in lisami in nevtralnimi barvami razveseljuje? In srce naj mu dvigajo k Bogu ti razpraskani obrazi, ti pokvečeni udje, ta izrodek arheologičnega fanatizma, ta bolestna učenjaška histerija? In vse pod krinko umetnosti pod pokroviteljstvom visokih državnih uradov! Gorje pa tebi, ki bi se drznil staro razpoko na tak način zadelati z ometom in barvo, da se lepo vjame z nepoškodovanimi deli, da gledavec nič ne zapazi poškodovanega mesta. Barbarizem, vandalizem ti vržejo na vrat, in samo tega še pričakujem, da bodo odslej vsakega takega barbara in vandala — najsiho tudi škofijska komisija — poslali ričet pokušat.

Saj bi človek nič ne rekel in mirno prenesel, ko bi bil to kak muzej. Najbolj človeka grize, ker so to cerkve in ker se cerkve na tak način izpreminjajo eo ipso v muzeje. Ta visoka gospoda na to popolnoma pozabi, da so cerkve najprej in izključno liturgični prostori in da more in sme vse to, kar je v cerkvi, imeti le en namen: ali naravnost slučiti ali vsaj podpirati liturgijo, božjo službo in nje duha. Seveda tega spoznanja ljudem brez verskega čuta ni moči ubiti v glavo, prenapolnjeno same čiste učenosti.

Sicer pa mislim, da je ni moči, ki bi cerkveno oblast morala, da na ta način postopa. Boljše je pustiti tiste krajcarje, ki se utegnejo za tako restavracijo dobiti, boljše je, da ostane vsa stvar pod beležem, kamor so jo naši očelje spravili pod uplivom globoke vernosti, kakor pa notranjščino vso razdrapano in lisasto imeti, da se celotni pogled — in le tak je med službo božjo mogoč — da se celotni pogled človeku, zlasti preprostemu, gnjusi.

Ne bo nič škode, zakaj ne more biti daleč čas, kakršen je že bil, ko bodo stare umetnine res restavrirali, popravljali, da bomo imeli pravi utis prvotne umetnine, čas, ko bo prevladala misel, da je umetnina v prvi vrsti za to tukaj, da jo uživa narod v celoti, ne pa zato, da čaka plesnivih arheologov. Saj imamo fotografijo zato, da fiksira čisto natančno, za las natančno umetnino v njeni nadlogi in nje razdejanju. S pomočjo foto-

grafij bo količkaj moder arheolog znal določiti na milimetre, kaj je original in kje je zastavil restavrator. Kar se več zahteva, je čisto gola sitnost. In pa še nekaj je. Če bomo tako restavrirali, bo čez par sto let vsa stara umetnost izginila. Vedno se bo nekaj pokvarilo in okrušilo in tako bi se dalo skoro matematično natančno določiti, kdaj bo umetnine konec.

Zato pa: *Caveant consules!*

Ni mi dalo srce, da ne bi bil tehle misli napisal, dasi vidim, kako marsikdo, ki išče glasbe v tem listu, nevoljen odlaga list iz roke. Saj sem tudi po Dunaju glasbe iskal, pa kaj morem za to, če so me spremljale take in hujše misli po mojih potih.

Sicer bom pa sedaj, ker vidim, da je res sila, pustil vse drugo in začnem govoriti o glasbi, da me čas ne prehiti in prostora ne zmanjka. Če bo mogoče, pa še nazadnje kaj drugega.

Glavni namen moje poti je bil III. mednarodni glasbenoznanstveni kongres, ki se je vršil na Dunaju od 25.—29. maja o priliki stoletnice smrti slavnega skladatelja Jožefa Haydna.

Kongres je bil res mednaroden. Predsednikom je bil izvoljen: Anglež Sir Al. Makenzie iz Londona, podpredsedniki so bili izvoljeni: Italijana Don Amelli, prior z Monte Cassina in nam dobro znani Don Lorenzo Perosi, Francoz Pierre Aubry iz Pariza, Nemec prof. H. Kretzschmar iz Berolina, Švicar znani koralist prof. Peter Wagner iz Freiburga, Amerikanec ravnatelj O. G. Sonneck iz Washingtona. Med voditelji in predavatelji v sekcijah je vladala še večja „mednarodnost“. Omenjamo naj le velikega prijatelja našim težnjam Slovence dr. Jožefa Mantuanija, poleg zgoraj v predsedstvu zastopanih narodnosti še Dance, Švede, Norvežane, Irce itd. Med udeleženci, bilo nas je krog 1000, natančnega števila ne vem, je pa mednarodnost tako daleč šla, da so poleg Čehov, Poljakov, Rusov itd. Jugoslovanov imeli v svoji sredi celo Kitajca v pristni kitajski svileni noši in poševno urezanimi očmi.

Izmed Slovencev in sploh Jugoslovanov sem se poleg dr. Mantuanija kongresa udeležil ipse solus, ki sem zastopal sploh vse Jugoslovane. Celi kongres se je delil v pet sekcij z različnimi oddelki.

I. sekcija, oddelek a) Stara glasbena zgodovina (17 predavanj). b) Nova glasbena zgodovina (13 predavanj). c) Urejanje starejših skladeb za glasbene produkcije (10 predavanj). d) Zgodovina opere (17 predavanj). e) Glasba za mandoline, citre, plunke itd. (Lautenmusik) (7 predavanj).

II. sekcija, narodna in eksotična glasba (23 predavanj, znani L. Kuba je predaval o dalmatinsko-istrskih narodnih pesmih).

III. sekcija, teorija, estetika, didaktika (28 predavanj).

IV. sekcija, oddelek a) bibliografija in organizacijska vprašanja (uvedel je oba oddelka naš rojak dr. J. Mantuani, 18 predavanj) b) glasbeni zemljepis (13 predavanj).

V. sekcija, oddelek a) Katoliška cerkvena glasba (10 predavanj); b) Evangelijska cerkvena glasba (4 predavanja; jako slab obisk). c) Orglarska vprašanja (7 predavanj); skupaj torej 167 predavanj, ki jih je pa precej

zmed njih tudi izostalo, oziroma so predavatelji poslali svoja napovedana predavanja pisana ali tiskana.

Udeleževal sem se dela v o-oddelku V. sekcije: o orglah. To pa zato, ker me stroka zanima in pa zato, ker sem se bal, da nam vladi prijazni in provizij lačni ljudje tudi glede orgel vlade na vrat ne obesijo. Poleg tega so me izvolili v takozvani „delavni odsek“ (nekako 6 ali 7 mož), ki je imel namen temeljito in podrobno pretresavati vsa vprašanja, ki se tičejo orgel bodisi glede zunanjščine, bodisi glede notranje uredbe, sestavov itd. itd. In res smo delali v teh sejah, da razen predavanja dr. Mantuanijevega nisem nobenega drugega slišal, delali tako, da parkrat nisem dobil nič kosila, parkrat pa večerjal nisem, ker sem bil že truda sit, zlasti ker so prišli vmes še prekrasni koncerti, ki so pri njih sodelovale najboljše dunajske moči.

Zdaj pa k naši sekciji!

Predsednikoma sta bila postavljena dr. Schweitzer, vseučiliški profesor v Strassburgu, znani strokovnjak v orglah, virtuoz, prijatelj Francozov, in pa dr. Mathias, semeniški vodja, vseučiliški docent in vodja glasbe v stolnici v Strassburgu.

Najprej smo odpravili predavanja, nato je bila diskusija, oziroma pričel je poslovati „delavni odsek“.

Začel se je najprej boj za pedal.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Ljubljana. (Poročilo o cerkveni glasbi pri oo. frančiškanih.) — Od frančiškanskega kora že ni bilo poročila štiri leta, spodobi se, da zopet poročam. Mej tem časom smo izgubili P. Angelika, za katerega še nimamo istovrednega nadomestila. Pol leta sem sam opravljal vso službo, pri slovesnih svetih mašah mi je pomagal gosp. Anton Trošt; potem je p. Aleksander eno leto opravljal organistovo službo, drugo leto P. Ferdinand.

Zbor je gledé števila ostal vedno na isti višini, 20—24 pevk in pevcev. Osobje pevskega zbora se seveda nekoliko izpremeni vsako leto, vendar jih ostane toliko, da se ohrani tradicija zbora. V Ljubljani je mnogo mladih ljudi, ki se učé glasbe v raznih zavodih, a za cerkev se težko dobi dovolj izvežbanih pevcev. Izkušnje so redno vsak teden dve, v torek in petek ob šestih zvečer. Redne izkušnje so predpogoj vsakega kora. — Arhiv se je pomnožil za lepo število izbranih skladb. Nikdar ne naročam skladb stalno, ampak vsikdar na ogled, in tako si prihranim marsikatero razočaranje. Katoliška bukvarna mi gre v tej zadevi rada na roko.

Ne bom ponavljal, kar sem poročal leta 1903. in 1904.; večino tistih skladb pojemo še sedaj. Naštejem le latinske maše, ki smo se jih naučili od l. 1904. in jih večkrat izvajali.

Witt, Missa S. Francisci Xaverii.

Witt, Missa op. XII.

Ebner, Missa solemnis.

Premr, Missa S. Christinae.

Filke, Missa Lourd.

Mitterer, S. Cassiani.

Goller, S. Gherardi.

Goller, S. Stephani.

Meurer, in hon. Corporis Christi.

Meurer, S. Joseph.

Renner, Missa solemnis.

Griesbacher, S. Gregorii, dvoglasna.

Griesbacher, S. Godhardi.

Bonvin, S. Ignatii.

P. H. Sattner, Missa Seraphica, rokopis.

Palestrina, Missa brevis.

Zahlfleisch, S. Elisabeth.

Te Denu pojemo večinoma koralno, včasih tako, da se vrstimo z oltarjem; peli smo pa tudi Mittererjev op. 47. Tantum ergo od Gollerja in Lindtnerja in druge. Ofertorije jemljemo iz Wittove, Mittererjeve in Nickelnove zbirke. Slovenske pesmi vse, kar je boljšega.

Novo koralne knjige vpeljemo, kakor hitro pride vse na svetlo, dosedaj rabimo še medicijsko izdajo. Naročil pa bom izdajo v moderni notaciji v violinskem ključu, ker na ta način mnogo prej pridem do cilja. Nič nima v sebi, kakšne note imam pred seboj, samo da prav pojem.

Orgle se držijo dobro; lani jih je gosp. Milavec izprašil, vglasil in vstavil vanje „Crescendo“ za vseh 44 spremenov. Male orgle v pevski sobani so tudi v dobrem stanu.

Z božjo pomočjo hočemo delati tudi zanaprej v čast božjo in v spodbudo ljudstva.

P. Hugolin Sattner.

Gorica. (Iz bogoslovnega semenišča.) -- Ker ni bilo že nekaj let sem nobenega poročila iz tukajšnjega semenišča, štejem si v dolžnost, podatki o prošlem šolskem letu nekako bilanco glede cerkvenega liturgičnega petja. Sicer poročilo ni kdove kako zanimivo — a boljše ko nič. Tudi kar se tiče del slovenskih skladateljev, ki smo jih prepeli to leto, se ne moremo ravno ponašati, ker je bilo vodstvo pevskega zbora v neslovenskih rokah. Naj sledi torej kratko poročilo. Peli smo deloma stare, deloma novo naučene pesmi kakor: Ave verum — W. A. Mozart; Adoramus te Christe — Fr. Rossetti; Bone Jesu — Palestrina; Cor Jesu purissimum, Cor dulce, Cor amabile, Jesu dulcis memoria — Walczynski. Več vrst litanij — Foerster, Terrabugio in dr.; Tantum ergo — Ferjančič, Walczynski, Makoni, Boni, Cordella in drugih „Auctore ignoto“. — Tudi iz „Musica sacra“ smo peli več kosov. — Slovesno mašo smo imeli šestkrat v letu. Na sv. Peter in Pavel se je pela Missa in honorem s. Friderici — Jos. Gruber; Sanctus pa iz maše in onore di s. Agostino — G. F. Foschini; Graduale: Können, Offertorij: — Stehle. Konec leta se je izvajala dvoglasna Don L. Perosijska maša: Te Denu laudamus. Žal, da se ni pelo pri tej maši liturgično (pravijo, da je tako v navadi). Drugače pa je bilo vedno vse po predpisih svete cerkve. — Pri slovesnih večernicah, koje imamo vse velike praznike, pojemo vse koralno z orglami. Želeti bi bilo le, da bi se nekoliko bolj gledalo na dinamiko, brez koje koral ne doseže svojega smotra. Poleg tega smo meseca maja prepevali kaj krasne Marijine pesmi, večinoma pesmi Walczynskega, vzete iz „Cerkvenega Glasbenika“.

Pevske vaje so bile dvakrat na teden. Kar se pa tiče koralnega poduka, — vaj, je v tem oziru dokaj slabo. Morali bi imeti vsak teden najmanj pol ure vaje, v resnici pa je bilo tekem celega leta le 4—8 ur (!) koralnega poduka, ki pa ni bil niti obligaten. Želeti bi bilo torej, da se v bodoče v tem oziru marsikaj izpremeni in izboljša!

Bogoslovec.

Iz Št. Jerneja na Dolenjskem. (Beleške z evharistiškega shoda v Dubrovniku.) S češčenjem presvete Evharistije je gotovo najtesneje spojeno tudi cerkveno petje. Zato smo bili udeležniki, ki se zanimamo za glasbo, — še prav posebno pazljivi na to stran kongresa. V torek o polu treh popoldne smo se izkrcali v veličastnem kotorskem zalivu. Hiteli smo, kakor da bi se šlo za stavo, naravnost v stolnico, kjer počiva v velikem oltarju truplo sv. Trifona mučenika. Ko vstopimo, je bila cerkev naših že vsa polna, pa lepo razsvetljena. Kaj pa je to? Na koru igra organist poskočno koračnico in to s polnimi orglami! Kar noge je privzdigovalo. Malega fantiča sem videl, kako je ob sedež v taktu tolkel. Bil sem silno indigniran pri tem prizoru ter užaljen zapustil hišo božjo. Moral sem to neljubo presenečenje potožiti tovarišu. A ta me pomiri, ko mi razloži, da ima ta muzika zgodovinsko upravičenost. Ko so namreč — ne vem pred koliko stoletji — truplo sv. Trifona v kotorsko luko po morju pripeljali, je šlo vse mestno prebivalstvo sveinjam naproti, katere so med zvoki ravno te koračnice ponesli v stolno cerkev. No, to je že nekaj, kar opravičuje to muziko, a moralo bi se vendar izvršiti v dostojnejši obliki. Cerkev je vendar vse kaj drugega kakor pa ulica. (Tista zgodovinska upravičenost nima nobene cerkvenopravne veljave. Ured.)

Drugi dan, v sredo, je imel pontifikalno sv. mašo presvetli biskup hrvatski J. Zaninović. Sv. opravilo se je vršilo v lepi cerkvi oo. dominikancev. Pevski kor je za velikim oltarjem. Od orgel se vidi le na vsaki strani oltarja po sedemnajst piščali. Pred temi je zaokrožen pomol slično kakor v našem šenklašču nad stranskimi vrati in prižnico. Srebrni glasovi orgel

zabuče. Pele so se vse vloge, kakor je za slovesne maše predpisano. Posebno dolga je bila sekvenca, ker je isti dan sv. Cerkev obhajala god sv. Dominika, ustanovitelja dominikanskega reda. Koral mora biti v tem redu Ambrosijev. Zopet so pa nekatere vloge ofertorij, komunija spominjale na tradicionalni koral. Sila mnogo not je šlo na en zlog. Pevski material na kornu je bil najboljši. O ti sirenski glasovi! Šola izborna. A mašna skladba iz laške renesance, teatraličnega zadržaja. V hromatičnem postopku gori in doli ter isto vedno ponavljanje! Qui tollis, qui tollis ponavljalo se je desetkrat, če ne večkrat. Efekt napravi taka glasba, a srce ostane mrzlo. Celebrant in diakona sta pevala v nekem menda temu redu lastnem koralu, ambrosianski? Pri vsaki drugi, tretji besedi pride kadenca. Zato se vse nekako grozno vleče. Drugi dan je pontificiral presvetli nadškof Robert Menini iz Pločiva na Bolgarskem, a peval je sv. mašo in druge molitve prav kakor pri nas — gregorianski koral. —

V četrtek dne 5. avgusta smo imeli slovesno sv. opravilo ob 11. uri v stolnici. Navzoč je bil tudi v polni paradni obleki vitez Amerling, blag mož in dobrotnik odnotnim katoliškim napravam. Stolnica je prav čedna cerkev. Slikana ni a ima pa po stebrovju in stenah lepe preproge, tako, da izgleda vse skupaj kakor bi bila cerkev z barvani ornamentirana. V sredi ima kapolo, v kateri je pa preveč rudečih šip. Tudi tu so se koralno pele vse vloge. Za ofertorij „Ave verum sacrum Corpus . . .“. Maša — kakor prejšnji dan — teatraličnega zadržaja. Et incarnatus . . . so odpeli v prvo lahno, kakor pri spominu na tako veliko skrivnost pristojta. A naenkrat se zopet isto ponovi z bučecimi glasovi in skoro polnimi organi. Benedictus se ponavlja — devetkrat, Dona nobis pacem do štirinajstkrat! Mašne molitve je peval visoki celebrant prav kakor pri nas; a na kornu niso znali odgovarjati. Odgovarjali smo kar duhovniki in — verniki po cerkvi. Nadškof R. Menini je absolviran jurist, potem pa je stopil v ponižni red kapucinski. Ima častljivo, dolgo, sivo brado.

Pa sem že preveč prostora zavzel. Zato naj omenim le še, da smo se Slovenci pri veličastni teoforični procesiji popoldne postavili. V procesiji so bile tri godbe, a razen oo. dominikancev, ki so prepevali sv. psalme drugih pevcev ni bilo. Smo pa slovenski duhovniki pod vodstvom dekana Arkota peli znane „O Jezus moj sladak spomin“ in „O lux beata“. Mogočno so odmevali po ozkih dubrovniških nlicah ubrani glasovi. Gledalcev in poslušalcev je bilo na vsej črti na tisoče in tisoče. Končam:

O lux beata Trinitas,
Infunde lumen cordibus!

R. Lesjak.

Razne reči.

— Visoko c. kr. ministerstvo za nk in bogočastje je Cecilijinemu društvu v Ljubljani za ohranitev in razvoj orglarske šole podelilo enkratno podporo 800 K.

— Cerkvenglasbeni poučni tečaj je priredilo Cecilijino društvo v Zagrebu dne 23. in 24. avgusta. Predavalo se je o koralu, o ljudski pesmi v cerkvi, o homofoniji in polifoniji. Praktična izvajanja so se vršila v stolni cerkvi, v cerkvi sv. Marka in sv. Katarine. — Cecilijino društvo v Ljubljani bi se bilo rado odzvalo povabilu in poslalo deputacijo na ta vele-zanimivi tečaj, da se ni vršil uprav ob času, ko smo imeli v Ljubljani v Alojzijevešču eksercicije za duhovnike. Naj nam torej bratsko društvo ne zameri. O priliki se bo to popravilo. Ne dvomimo pa, da je poučni tečaj ozdravil marsikaterega dremaveca na polju cerkvene glasbe.

— Cerkvenglasbeni sestanek se vrši dne 9. in 10. septembra 1909 v Plznu na Českem. Dobili smo vabilo, ki obsega razne glasbene točke in govore. Mej drugim nas je razveselil govor, ki ga bo imel Václav Müller, profesor v Pragi o godbi in nravnosti, pa župnik F. Pavliček: Kako je mogoče v najmanjši župniji pevati in igrati v cerkvenem duhu. — Želeč bratskemu društvu mnogo uspeha na teh prireditvah, obečamo hkrati, da bomo kaj povzeli iz teh zanimivih referatov, ako jih prinese cerkvenglasbeni list „Cyrill“.

Listnica uredništva:

Č. g. F. Č. bog, v G. Vaše poročilo vzprejeli. Danes pride na vrsto le nekaj. Bog Vam ohrani ta sveti ogenj in dobro voljo, potem ne dvomim, da se še mnogokrat srečamo v našem listu. Pozdravljeni!

Današnjemu listu je pridejana 9. številni prilog.

Odgovorni urednik lista dr. Andrej Karlin. — Odgovorni urednik glash. priloge Stanko Premrl. Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska Zadružna tiskarna v Ljubljani.